

OBSAH

Úvod	9
Část I	
Srovnávací česko-německá pedagogika umění	11
1. Současná situace v oblasti srovnávací pedagogiky	11
1.1 Soudobé pojetí srovnávací pedagogiky	11
1.2 ČR a Bavorsko jako historicky spjaté kulturní centrum Evropy	14
1.3 Srovnávací pedagogika umění v ČR a Německu	15
2. Nové pojetí vzdělávacích cílů	17
2.1 Aktuální tendence v evropském pojetí vzdělávání aneb pojem „kompetence“ jako společný nástroj srovnání	17
2.2 Obsahová přesycenost a neostrost pojmu „kompetence“	18
2.3 Učitelovo pojetí výuky a jeho vliv na volbu vzdělávacích obsahů a cílů	19
3. Znalost kontextu jako podmínka pro tvorbu komparace aneb proměny umělecko-pedagogických konceptů v Německu	21
3.1 Hledání návazností v oblasti česko-německých překladů pedagogiky umění	22
3.2 Německá pedagogika umění od 50. let po 80. léta 20. stol.	23
3.3 Současné koncepty německé pedagogiky umění v kontextu pluralitního pojetí oboru	25
3.4 Významné vlivy v rámci současných konceptů německé pedagogiky umění	27
Část II	
Nové pojetí vzdělávacích cílů oboru Výtvarná výchova/Umění v ČR a Německu aneb komparace vzdělávacích obsahů českých a bavorských gymnázií	31
Etapa (A)	
Vstup do problematiky německých kurikulárních dokumentů v kontextu soudobých vzdělávacích tendencí	31
4. Deskripce a komparace různých vzdělávacích systémů Německa	31
4.1 Suverenita a svrchovanost jednotlivých spolkových zemí Německa v oblasti školství	31
4.1.1 Základní struktura vzdělávacích systémů	32
4.1.2 Oblast uměleckého vzdělávání	34

4.2	Základní tendence a pojmy evropských kurikulárních dokumentů . . .	35
4.2.1	Pojem „klíčové kompetence“ jako cílové kategorie všeobecného vzdělávání	35
4.2.2	Schválené celoněmecké vzdělávací standardy pro vybrané předměty	36
4.2.3	Návrhy vzdělávacího standardu předmětu Umění	37
4.3	Deskripce a komparace učebních plánů pro předmět Umění na osmiletých gymnáziích	38
4.3.1	Spolková země Berlín	38
4.3.2	Spolková země Sasko	46
4.3.3	Spolková země Bavorsko	48
4.4	Komparace základních rysů učebních plánů pro umělecké předměty .	50
4.4.1	Komparace cílových kategorií vzdělávání	51
4.4.2	Možnosti a meze posuzování dosažených kompetencí	53
4.4.3	Odlišnosti v použité terminologii a významové pole její interpretace	54

Etapa (B)

Komparace kurikulárních dokumentů a cílových kategorií vzdělávání pro gymnázia v České republice a v Bavorsku		55
5.	Deskripce a komparace kurikulárních dokumentů	55
5.1	Celistvé studium dokumentů jako podmínka komparace	55
5.1.1	Odlišnost pojetí kurikulárních dokumentů různých zemí a obtíže s tím spojené	56
5.1.2	Volba kategorií komparace	56
5.1.3	Srovnávací tabulka kurikulárních dokumentů gymnázií	57
5.2	Komparace obsahů v podobě očekávaných výstupů oborového vzdělávání	66
5.2.1	Směřování oborového vzdělávání k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků	66
5.2.2	Deskripce a utřídění očekávaných výstupů ČR a Bavorska	68
5.2.3	Způsoby operacionalizace očekávaných výstupů	71
5.3	Návrh transformace obsahu očekávaných výstupů v dílčí oborové kompetence	72
5.3.1	Analýza očekávaných výstupů kurikulárních dokumentů ČR a Bavorska	73
5.3.2	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání České republiky, obor Výtvarná výchova	73
5.3.3	Učební plány osmiletého gymnázia v Bavorsku, obor Umění. . .	76
5.3.4	Analýza, vymezení a systém dílčích oborových kompetencí	80
5.3.5	Dílčí závěry - shody a rozdíly v oblasti dílčích oborových kompetencí dokumentů	85

Etapa (C)

Umělecko-pedagogická interpretace cílů oborového vzdělávání

v praxi gymnázií v České republice a v Bavorsku. 87

6. Možnosti naplňování očekávaných výstupů v průběhu vyučovacího procesu . 87
 - 6.1 Předvýzkum na bavorských gymnáziích aneb možnosti naplňování dílčích kvalit „obrazové kompetence“ ve vyučování umění 87
 - 6.1.1 Charakteristika předvýzkumu. 88
 - 6.1.2 „Obrazová kompetence“ a její dílčí kvality 88
 - 6.1.3 Dílčí závěry – ilustrace naplňování kvalit „obrazové kompetence“ . 89
7. Terénní výzkum ve vyučování na českých a bavorských gymnáziích 103
 - 7.1 Kvalitativní analýza obsahu P. Mayringa. 103
 - 7.2 Charakteristika nasbíraného materiálu 104
 - 7.2.1 Odůvodnění výběru výzkumného vzorku 106
 - 7.2.2 Selektce materiálu a deskripce zkoumaného vzorku 106
 - 7.3 Deskripce podmínek výzkumu a výchozí situace 107
 - 7.4 Směr analýzy 108
 - 7.4.1 Konkretizovaný a rozšířený model směru analýzy pro potřeby výzkumu 108
 - 7.4.2 Všeobecný model průběhu kvalitativní obsahové analýzy 109
 - 7.5 Teoretická diferenciací výzkumných otázek 110
 - 7.6 Konkrétní průběh analýzy a její techniky 110
 - 7.6.1 Definice jednotek analýzy 110
 - 7.6.2 Speciální kvalitativní techniky – formy interpretace textu 111
 - 7.7 Kvalitativní analýza obsahu textů hospitačních protokolů 112
 - 7.8 Identifikovatelné vzdělávací obsahy realizovaných hodin jako jádro kvalitativní analýzy 115
 - 7.8.1 Komparace výzkumných nálezů 117
 - 7.8.2 Dílčí závěry - interpretace komparovaných výsledků analýzy. . . 120
8. Usouvztažněné vyhodnocení realizovaných výstupů vyučování českých a bavorských gymnázií a dalších podpůrných dat terénního výzkumu . . . 124
 - 8.1 Rozdíly ve vysokoškolské přípravě bavorských gymnaziálních učitelů předmětu Umění aneb činitele formující jejich postoje k výchově a vzdělávání 124
 - 8.2 Umělecké inklinace a pojetí vyučování českých a bavorských učitelů . 126
 - 8.2.1 Koncepce vyučování zvolených pedagogů umění 128
 - 8.2.2 Dotazníkové šetření - učitelova umělecká inklinace 158
 - 8.2.3 Dílčí závěry – umělecké inklinace českých a bavorských pedagogů. 159
 - 8.3 Typologie výtvarných úkolů – ilustrace vzdělávacích cílů. 161
 - 8.3.1 Výtvarný produkt jako jeden ze zdrojů informací o realizovaných výstupech vyučování 161
 - 8.3.2 Dílčí závěry - interpretace výsledných výtvarných prací na základě fotografií 163

8.4	Triangulace výzkumných metod	164
8.4.1	Terminologie a systém dílčích oborových kompetencí jako společný jazyk komparace	164
8.4.2	Dílčí závěry – souhrn a interpretace realizovaných výstupů vyučovacích jednotek v souvztažnosti s podpůrnými daty	164
Etapa (D)		
	Výzkumné závěry – komparace a interpretace výstupů vyučování	171
9.	Souvztažnost vzorků realizovaných výstupů vyučování a očekávaných výstupů kurikulárních dokumentů pro gymnázia České republiky a Bavorska	171
9.1	Závěry výzkumu a jejich interpretace	171
9.1.1	Kategorie kompetencí recepce a reflexe	172
9.1.2	Kategorie kompetencí tvůrčí produkce	174
9.2	Nástroje komparace vzdělávacích obsahů a cílů odlišných školských dokumentů	176
9.3	Česko-bavorská báze spolupráce a porozumění: přínosy výzkumné práce	179
9.4	Diskuze a další možnosti zkoumání	180
10.	Kompetenzorientierung im tschechischen und deutschen Kunstunterricht	181
10.1	Komparation der Bildungsinhalte	181
10.2	Kompetenzzuwachs im Bildungsgang: das Fach Kunst an den bayerischen Gymnasien durch die Augen einer tschechischen Kunstpädagogin	187
	Resumé	195
	Resümee	198
	Summary	202
	Česko-německý slovníček pojmů	205
	Literatura	209
	Seznam tabulek	217
	Seznam obrázků	218
	Jmenný rejstřík	222
	Věcný rejstřík	223
	Příloha I: Obrazová příloha	225
	Příloha II: Příloha kopií oficiálních dokladů	241